

PONTE-IZENAK

*Andolin Eguzkitza,
Xabier Kintana*

Onomastika batzordeak ponte-izenen arazo honi heldu dionean hiru izen-motari buruzko katramilak konpondu gura izan ditu: pertsona-izen, saildu-izen eta pertsonaia historikoen izenei buruzkoak. Eta era berean, jakina, izen-mota horien artean sortzen diren harremanak zelanbait argitzen saiatu ere egin da.

Egoera historikoa bizpahiru zirriborrotan laburbil daiteke:

a) Lehenengo eta behin saildu-izenen tradizio zaharra aipatu behar dugu, hau da, gehien bat toponimian fosildua geratu zaigun saildu-izenen ondarea: Jaundone *Bikendi* Arana, *Donezte-be*, *Donibane*, Jaundone *Jurgi* e.a. Baina elizaren eraginez XIV. gizalditik aurrera nagusitu zen joera ere aipatu behar dugu, h.d., ponte-izen gisa saildu-izenen erabilkera eta joera horren ondorioz sarturikoak: *Ageda*, *Ana*, *Daniel*, *Joanes*, *Kosme*, *Leon*, *Marta*, *Pilare*, e.a.

b) Era berean, Erdi Arotik hainbat etxe-eta familia-izenetan fosilduak geratu zaizkigunak ere aipatu beharrekoak dira, hala nola *Erramundena*, *Loperena*, *Mitxelena*, *Mitxelorena*, *Perurena*, *Petirena*, e.a.

c) Hirugarrenez, espainiar eta frantses estatuen lege-estatutuek onartu-erazi dizkigutenak, sarri askotan pareka sartuak, iparraldean frantsesetik izen bat, eta hegoaldean gaztelaniatik beste bat: *Jean/Juan*, *Pierre/Pedro*, *George/Jorge*, e.a.

d) Sabindar irtenbidea aipatu behar da hurrengo, alegia, oso erizpide arbitrarietz gure mendearen hasieran Sabino Aranek proposatu zituen eliza katolikoa-ren saildu-izenen formak, ezagun denez, horietatik asko guztiz arrunt bihurtu direla: *Jon*, *Kepa*, *Mikel*, *Ander*, *Iñaki*, *Josu*, *Nekane*, *Edurne*, *Aintzane*, *Igone*. Eta beste batzuk, horren famatuak izan ezarren, erabili ere egin dira, adibidez nire izen bera, *Andolin*, edo gure arrebarena, *Keltse*.

e) Hegoaldean frankismoaren garaiko legalitateak sortarazitako saihezbidea ere aipatu behar da. Ezagun denez, diktatura horren azkenengo urteotan gaztelaniazko ez ziren izenak erabil zitezkeen baldin eta hizkuntza horretan "itzulpenik" ez bazeukaten. Izen berezi baten itzulpena izeneko entitatea zer den inork gutik jakin ezarren, Jose Maria Satrustegi apezaren lanari esker batez ere, baldintza horrek Erdi Arotik gordeta zegoen tradizioetik, hainbat izen zahar ahazturen berreskurapena eragin zuen: *Eneko*, *Maidar*, *Otsanda*, *Unai*, e.a. Era berean, eta arrazoi legal horregatik ere, lehenagotik bazegoen saildu berrien jaiolekuak edo eta andramarien kokaguneak ponte-izen bihurtzeko joera txikia oso zabaldu zen.

Guti batzuk baino ez aipatzeko: *Aitziber, Arantzazu, Berriotxo, Garikoitz, Itziar, Xabier*, e.a.

f) Azkenean, ahozko tradizioan geratu diren forma hipokoristiko apurrak ere aipatu behar ditugu, adibidez, Pello, Betiri, Madalen/Matxalen, Pantxike e.a.

Zoritxarrez, ikus daitekeenez, aipaturikoetan ez dugu izen historikorik aipatu, horretarako dugun iturburu apur bakarra euskal literaturaren testuak direlarik. Euskararen historia soziolinguistikoak eragindako egoera zalantzarik gabe, baina egungo egunean konpondu behar dena, ez badugu geure hizkuntza gaztelaniaren edo eta frantsesaren morroi bihurtuko eta era horretan euskarari hainbeste kalte egin dion sitsari, gutiengotasun-komplexuaren sitsari, beste bazkaleku bat eskainiko.

Hori guztiori kontuan hartuta, Onomastika batzordeak uste du bide normalizatu bat aurkitu behar dugula ponte-izenen arazo honetan, alegia, euskal tradizioak batetik eta Europar kulturtradizioa bestetik kontutan hartuko eta batuko dituen bidea.

Izan ere, gaurko egunean aurkezten dugun 100 ponte-izenen zerrenda osozkeko erizpide bi erabili ditugu, batetik sailnategian agertzea, eta maiztasuna edo zelanbaiteko garrantzia edukitzea kultura edo historiaren aldetik izatea bestetik. Beti ere batasuna lortzen saiatu gara eta forma baturik aurkitu ez dugunean, jatorizat jo dugunaren ondoan aipaturiko tradizio desberdinetakoak ere aipatu ditugu. Adibidez: Petri/Peru/Pedro/Piarres/Kepa, argi utzita baina, izen historiko egokitzat lehenengoa jotzen dugula, adibidez: Jaundone Petri apostolua, Petri Haundia, Errusia Guztien Inperadorea, baina Peru Markaida, Pedro Iturzaeta, Piarres Hariñordoki eta Kepa Iturriotz.

Lantzean behin, ez gara forma batu bakarra emateko gauza izan, heldu zaizkigun formok, iparraldetik eta hegoaldeetik batez ere, aldagarri desberdinak dauzkatelako: *Albert/Alberto, Frederik/Frederiko* e.a. Kasu horretan forma biak eman ditugu ontzat.

/V/ letra dela eta antzera jokatu dugu: letra horretaz izen historiko eta kulturazkoetan baliatu gara. Aldiz, /B/ letra euskal forma arrunta emateko erabili dugu: *David Erregea*, baina *Dabit Iturriangoitia, Valentin aitasaindua, valentinia-rrak* sekta gnostikoa, baina *Balentin Gorospe* zein *Balendin Enbeita*.

Ahozko tradiziotik heldu zaizkigun forma hipokoristikoak ponte-izentzat ematen dira zalantzarik gabe, eta pertsona-izen gisa erabiltzeko onartzen. Hala ere, lehenago esan dugun bezala, argi utzita izen horiek ezin daitezkeela inoiz ez sailnduen izenak emateko, ez eta pertsonaia historikoen izenak emateko erabil: *Betiri Santz* bai, baina ez *Jaundone Betiri, Pello Errota* bai, baina ez *Pello Ankerra, Gaztelako Errege*.

Azkenez, generoaren arazoa aipatu behar dugu, hiru erako izen aurkitzen baititugu euskarari: oinarriz maskulinoak direnak (*Ibon, Xabier, Unai*), jatorriz femeninoak direnak (*Edurne, Pilare, Teresa, Garazi*), eta bietara ager daitezkeenak (*Joan/Joana, Anton/Antoni*). Euskarak —ez dugu ezer berririk esaten— ez du sexu-diferentzia ia inoiz ere markatzen (hika-ko formak, toka eta noka alegia, dira salbuespen ia bakarrik), beraz ez dugu Sabino Aranak markaturiko bidetik aurrera

eginen, hau da, ia izen guztiak, /-a/ morfemaren bidez gizonezkoenak, eta /-e/ morfemaren bidez emakumezkoenak, maskulino eta femenino bihurtzeko bide-tik.

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Adam	Adán	Adam
Adelaida	Adelaida	Adelaïde
Adelardo	Adelardo	
Adolf(o)	Adolfo	Adolf
Agapeto	Agapito	Agapet
1. Agata, 2. Ageda	Ageda	Agathe
Aingeru	Angel(a)	Angèl(e)
Albert(o)	Alberto	Albert
Alexandro	Alejandro	Alexandre
Alfontso	Alfonso	Alphonse
Ana	Ana	Anne
Anakleto (Kleto)	Anacleto	Anaclet (Clet)
Anastasio	Anastasio	Anastase
Anbrosio	Ambrosio	Ambroise
Andres	Andrés	André
Anizeto	Aniceto	Anicet
Anton/Antonio	Antonio	Antoine
Antselmo	Anselmo	Anselme
Apolinar	Apolinar	Apolinaire
Apolonio	Apolonio	
1. Arnalt, 2. Arnaut, 3. Eñaut	Arnaldo	Arnault
1. Argia, 2. Klara	Clara	Claire
Arrosa	Rosa	Rose
Artur	Arturo	Arthur
Atanasio	Atanasio	Athanase
Augustin	Agustín	Augustin
Aurelio	Aurelio	
Balbino	Balbino	
Balduin	Balduino	Balduin
Baltasar	Baltasar	Balthazar
Barbara	Bárbara	
Barnabe	Bernabé	Barnabé
Bartolome	Bartolomé	Barthélemy
Basilio	Basilio	Basile
1. Bernart, 2. Bernard(o), 3. Beñat	Bernardo	Bernard
Benedikto/Benito	Benedicto/Benito	Benoît
1. Bikendi, 2. Bizente	Vicente	Vincent
1. Bladi, 2. Blas	Blas	Blaise
Bonifazio	Bonifacio	Boniface
Brigita	Brígida	Brigitte
Bruno	Bruno	Bruno

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Damaso	Dámaso	
Damian	Damián	
Daniel	Daniel	Daniel
Dario	Darío	
David/Dabid	David	David
Demetrio	Demetrio	
Didako	Diego	
Dionisio	Dionisio	Denis
Domeka	Dominga	Dominique
1. Domiku, 2. Domingo	Domingo	Dominique
Doroteo	Doroteo	
Dorotea	Dorotea	
Edmund(o)	Edmundo	
Eduard(o)	Eduardo	Edouard
1. Elisabet, 2. Isabel	Isabel	Elisabeth
Eloi	Eloy	
1. Emilia, 2. Mília	Emilia	
Elmu	Telmo	
Emilio	Emilio	Emile
Eneko	Iñigo, Eneco	
1. Erramun, 2. Ramon	Ramón	Raimond
Erroman	Román	
Estanislao	Estanislao	Stanislas
Eztebe	Esteban	Étienne
Eufemia	Eufemia	Euphémie
1. Eulalia, 2. Olaia	Eulalia	Eulalie
Eulogio	Eulogio	
Eusebio	Eusebio	
Eustakio	Eustaquio	Eustaque
Eva	Eva	
Fabian	Fabián	
Fabiola	Fabiola	
Fauste	Fausto	Faust
Fausta	Fausta	
Felix	Felix	Félix
Felizia	Felicia	
Fermin	Fermín	Fermin
Fernando	Fernando	Ferninand
Filipe	Felipe	Philippe
Florentzio	Florencio	
Florian	Florián	
1. Frantzisko, 2. Frantses	Francisco	François
Frederik(o)	Federico	Frédéric
Fruktuoso	Fructuoso	
Gabriel	Gabriel	Gabriel

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Garazi	Engracia	Engrace
Genoveva/Genobeba	Genoveva	Geneviève
German	Germán	Germain
Gertrudis	Gertrudis	Gertrude
Gilen	Guillermo	Guillaume
Grazian	Gracián	Gracien
Gregorio	Gregorio	Grégoire
Gumersindo	Gumersindo	
Gustavo/Gustabo	Gustavo	Gustave
Helena	Elena	Hélène
Henrik(e)	Enrique	Henri
Hiazinto	Jacinto	Hyacinthe
Hilario	Hilario	Hilaire
Hipolito	Hipólito	Hippolyte
Honorat(o)	Honorato	Honorate
Hugo	Hugo	Hugues
Hunberto	Humberto	Humbert
Ignazio	Ignacio	Ignace
Ildefontso	Ildefonso	Indefonse
Inozentzio	Inocencio	Innocent
Isaak	Isaac	Isaac
Isidoro/Isidro	Isidoro/Isidro	Isidore
1. Jakob, 2. Jakue	Jacob(o)/Jaime, Santiago	Jacques
Jenaro	Jenaro	Janvier
Jeronimo	Jerónimo	Jérôme
Jesus	Jesús	Jésus
Joakin	Joaquín	Joachim
1. Joan, 2. Joanes, 3. Jon	Juan	Jean
1. Joana, 2. Jone	Juana	Jeanne
1. Jose(f), 2. Josepe	José	Joseph
Josepa	Josefa	
Juda(s)	Judas	Jude
Julian	Julián	Julien
Juliana	Juliana	
Julio	Julio	Jules
Jurgi	Jorge	Georges
1. Justi, 2. Justo	Justo	
Justino	Justino	Justin
Kaietano	Cayetano	Gaétan
Kalisto	Calisto	Callisto
1. Karlos, 2. Txarles	Carlos	Charles
1. Karmel, 2. Karmen	Carmen	Carmen
Karmelo	Carmelo	
Kasildo	Casildo	

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Kasilda	Casilda	
Kasimiro	Casimiro	Casimir
Kaspar	Gaspar	
Katalina	Catalina	Catherine
Klaudio	Claudio	Claude
Klemente	Clemente	Clément
Klotilde	Clotilde	
Kosme	Cosme	Côme
Krisostomo	Crisóstomo	
Kristina	Cristina	Christine
1. Kristobal, 2. Kristobare	Cristóbal	Christophe
Lazaro	Lázaro	Lazare
Leandro	Leandro	Léandre
Leokadio	Leocadio	
Leon	León	Léon
1. Laurenti, 2. Lorentzo	Lorenzo	Laurent
Luis	Luis	Louis
Lukas	Lucas	Luc
Luzia	Lucía	Lucie
Luziano	Luciano	Lucien
Ma(g)dalena	Magdalena	Madeleine
Mamerto	Mamerto	
Mami	Mamés	
Manuel	Manuel	Manuel
Margarita	Margarita	Margarite
Maria	María	Marie
Mark(o)	Marcos	Marc
Mateo	Mateo	Mathieu
1. Martin, 2. Martie	Martín	Martin
Matias	Matías	Matthias
Maurizio	Mauricio	Maurice
Maximo	Máximo	
Meliton	Melitón	
Meltxor	Melchor	
Mikel	Miguel	Michel
Monika	Mónica	Monique
Nemesio	Nemesio	
Nikolas	Nicolás	Nicolas
Norbert(o)	Norberto	
Olegario	Olegario	
Oskar	Oscar (Anscario)	Oscar (Anschaire)
Oto	Odón	
Pankrazio	Pancracio	Panrace
1. Paskoal, 2. Bazkoare	Pascual	Pascal

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Patrizia	Patricia	Patrice
Patrizio	Patricio	Patrick
Paula	Paula	
Paulo	Pablo	Paul
Pelaio	Pelayo	Pélage
1. Petri, 2. Peru, 3. Piarres, 4. Pedro	Pedro	Pierre
Pia	Pía	
Pio	Pío	Pie
Polikarpo	Policarpo	Polycarpe
Porfirio	Porfirio	
Prudentzio	Prudencio	Prudence
Rafael	Rafael	Raphaël
Raimund(o)	Raimundo	Raymond
Raul	Raúl	Raoul
Remigio	Remigio	Remi
Rikard(o)	Ricardo	Richard
Robert(o)	Roberto	Robert
Roke	Roque	
Rufo	Rufo	
Rufina	Rufina	
Rufino	Rufino	
Sabino	Sabino	
Salbatore	Salvador	
Sanduru	Santos	
1. Saturnino, 2. Saturdi	Saturnino	
Sebastian	Sebastián	Sébastien
Sekundino	Secundino	
Segismund(o)	Segismundo	Sigismond
Segundo	Segundo	
Serafin	Serafín	
Sergio	Sergio	Serge
Severino/Seberino	Severino	Sévérin
Severo/Sebero	Severo	
Silvestre/Silvestre	Silvestre	Sylvestre
Silvia/Silbia	Silvia	Silvie
Simon	Simón	Simon
Susana	Susana	
Tadeo	Tadeo	
Telesforo	Telesforo	
Teodoro	Teodoro	Thiery
Teofilo	Teófilo	
Teresa	Teresa	Thérèse
Timoteo	Timoteo	Timothée
Tito	Tito	Tite

Euskara	Espainieraz	Frantsesez
Tomas	Tomás	Thomas
Toribio	Toribio	
Torkuato	Torcuato	
Ursula	Ursula	Ursule
Valentin/Balendin	Valentin	Valentin
Venantzio/Benantzio	Venancio	Venance
Veronika/Beronika	Verónica	Véronique
Viktor/Bittor	Victor	Victor
Virginia/Birginia	Virginia	
Xabier	Javier	Xavier
Zelestino	Celestino	Célestin
Zeledonio	Celedonio	
Zesar	César	
Zezilia	Cecilia	Cécil
Ziprian(o)	Cipriano	Cyprien
Zirilo	Cirilo	Cyrille
Zosimo	Zósimo	
1. Zuria, 2. Blanka	Blanca	Blanche

HAUR-IPUINAK

Caperucita Roja/Le Petit Chaperon Rouge: **Txanogorritxo**.

Blancanieves y los siete enanitos/Blanche Neige et les sept nains: **Edurne Zuri eta zazpi nanotxoak (= ipotxak)**.

Pulgarcito/Le Petit Poucet: **Erpurutxo**.

El Gato con Botas/Le Chat Botté: **Katu Botaduna**.

La Cenicienta/Cendrillon: **Mari Errauskin**.

Pinocho/Pinocchio: **Pinotxo**.

Aladino y la lámpara maravillosa/Aladin et la lampe merveilleuse: **Aladin eta kriseilu miragarria**.

La Bella Durmiente del Bosque/La Belle au Bois dormant: **Oihaneko Prin-tzesa lotia**.

El Patito Feo/Le vilain petit canard: **Ahatetxo itsusia**.

La Gallina de los huevos de oro/La poule aux oeufs d'or: **Urrezko arraultze-dun oiloa**.

Ali Babá y los 40 ladrones/Ali Baba et les 40 voleurs: **Ali Baba eta 40 lapu-rrak**.

Alicia en el País de las Maravillas/Alice au Pays des Merveilles: **Alizia Herrialde Miresgarrian.**

Los tres cerditos/Les trois petits cochons: **Hiru txerrikumeak.**

Los siete cabritos y el Lobo/Les sept chevreaux et le Loup: **Zazpi ahumeak (= antxumeak) eta Otsoa.**

La Casita de Chocolate/Hansen et Grettel: **(Hansel eta Gretel eta) Txokolatezko etxea.**

La Alubia mágica/Le Haricot enchanté: **Babarrun miragarria.**

Peter Pan/Peter Pan: **Peter Pan.**

El príncipe encantado/Le prince enchanté: **Printze sorgindua.**

La Bella y la Bestia/La Belle et la Bête: **Ederra eta Piztia.**

La tortuga y la liebre/Le lièvre et la tortue: **Dortoka eta erbia.**

El sastrecillo valiente/Le valliant petit tailleur: **Jostun azkarra.**

La sirenita/La Petite Sirène: **Sirenatxoa.**

Piel de Asno/Peau d'Ane: **Mari Astalarru.**

El soldadito de plomo/Le soldat de plomb: **Berunezko soldadutxoa.**

El libro de la selva/Le livre de la jungle: **Oihaneko liburua.**